

ПОРТРЕТ ДОБИ У ПРОЗІ ПАВЛА ВОЛЬВАЧА

Кравченко В.О.

Запорізький національний університет

У статті проаналізовано самотність художньої манери П. Вольвача у висвітленні суспільних протиріч на прикладах романів «Хрещатик-плаза» та «Сни неофіта». Досліджено особливості втілення інтелектуального потоку свідомості, епатажної гри, розглянуто механізми творення колоритних соціально-психологічних портретів. Акцентовано увагу на зображенні топосу міста як складової портрету доби к. ХХ – поч. ХХІ ст. **Ключові слова:** роман, потік свідомості, ліричний герой, деталі-асоціації, соціально-психологічний портрет, художня деталь, стиль.

Постановка проблеми. Портрет доби (кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст.) у місті металургів – це насамперед люди з їхніми стосунками й поведінкою, саме місто з його історично виплеканими культурними традиціями й духовними цінностями та боротьбою за виживання, як законом нового соціального середовища. Оригінальне авторське рішення в зображенні знакової доби, яка сформувала й нову особистість, маємо у колоритній панорамі реального світу, представленої П. Вольвачем у романах «Кляса» (2002), «Хрещатик-плаза» (2013), «Сни неофіта» (2017).

Українцям, року народження к. 60-х поч. 70-х рр., дитинство та юність яких припали на часи «соціалістичних п'ятирічок» в ізоляції «есе-серу», притаманне іронічне сприйняття світу, загострене відчуття правди, болісне реагування на будь-які загрози національній і духовній свободі. Павло Вольвач – один із таких письменників, автор романів. Його романи прочитуються як історія життя людини цілого покоління. Хронологія романів порушена хронотопом останнього – «Сни неофіта», який логічно займає проміжну нішу між романами «Кляса» і «Хрещатик-плаза». На особливе вміння П. Вольвача писати правду життя В. Клименко зауважила: «Будьте обережними з його текстами і його образом. Він не жиган, не пролетар і не авантюрист у житті, закінчив журналістське відділення філфаку Запорізького університету, шість років працював у новинневому «Телекур'єрі» на запорізькому державному телебаченні..., стажувався у Празі, вчить англійську мову і мріє побачити середземноморську культуру наяву. Просто по життю він іде з однією пересторогою – найбільше боїться сфальшивити» [5]. «Павло Вольвач на початку ХХІ століття відкрив у літературі світ мешканця індустріального Сходу України», – говорила Г. Вдовиченко [1]. Такий художній акцент у літературі перспективний, адже правдиво відтворює соціально-політичні проблеми сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про своєрідність художнього стилю прози П. Вольвача писали В. Клименко, Г. Вдовиченко. Роман «Сни неофіта» одразу отримав схвальні відгуки (Т. Вергелес, С. Олійник). Т. Вергелес писала: «Павло Вольвач – чесний. І якщо ти не можеш у силу виховання або комплексів рубати правду-матку, то це зовсім не означає, що інші не мають на це право» [2].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність проблем у прозі П. Вольвача очевидна. Отож, намагатимемось

осмислити природу художньої думки письменника на тлі кардинальних змін у суспільстві, зрозуміти секрети мистецьких підходів до зображення української дійсності у романах «Хрещатик-плаза» та «Сни неофіта».

Мета статті. Головною метою цієї статті є аналіз художніх особливостей та оригінальності манери П. Вольвача у висвітленні соціальних, психологічних, духовних і політичних протиріч сучасного українського суспільства на матеріалах романів «Хрещатик-плаза» та «Сни неофіта». Реалізація мети передбачає виконання таких завдань: дослідити художнє втілення інтелектуального потоку свідомості, епатажної гри в романі «Хрещатик-плаза», охарактеризувати особливості творення соціально-психологічних портретів персонажів, осмислити специфіку художнього контрасту між духовністю та постколоніальним синдромом у сучасному українському суспільстві; охарактеризувати суспільний уклад життя в інтерпретації автора в романі «Сни неофіта», проаналізувати засоби представлення персонажів і специфіку інтерпретації топосу міста у творах.

Виклад основного матеріалу. Роман «Хрещатик-плаза» П. Вольвача представляє колоритну когорту митців і медійників на тлі драматично-оптимістичного періоду 2004-2005 рр. в Україні. Цей час вважаємо відправною точкою кардинальних змін у свідомості українців, їхнього поступу до духовного оновлення, до боротьби за Україну не на життя, а смерть під час Революції Гідності та війни з російським окупантом на Донбасі. Момент історичних перетворень у державі осмислений автором із точки зору іронічного журналіста, незаангажованого громадянина, готового змінюватись і змінювати світ. Події роману розгортаються у Києві (переважно в центрі міста) та в Празі, де знаходиться головна редакція «Радіо Ліберті» (прототип радіостанції «Радіо Свобода»). Усі герої, за висловом П. Вольвача, «журналісти і кагебісти, «колумністи» і «комуністи»,... знамениті діячі і безвісні заробітчани...» [6].

Ліричний герой у романі – постать неординарна, вдумлива, самокритична, спостережлива, з тонким почуттям гумору. Автор не констатує події, не фіксує в них певних сюжетних ходів, а переосмислює побачене й почуте. Тому сюжет подається через потік думок. Внутрішнє мовлення у романі хаотичне. Воно охоплює різні часопросторові площини, перемижує долі людей і причетність до них ліричного героя, виакцентує особливості світовідчуття персонажів, їхні стосунки, вчинки, характери, уподобання.

Авторський погляд на світ провокативний. Твір наповнений художніми деталями-асоціаціями та мовною грою. Художній матеріал викладено в реалістичній манері з надто відчутним авторським скепсисом, індивідуальним сприйняттям описаних ситуацій, образів і явищ: «Звернувши увагу на якусь деталь, можу щось там відчутти, щось вислувати, як, скажімо, колись про тендітну жінку з косою, викладеною вкрит голови, наче гроно ковбасок у м'ясній лавці, але то лишень моє приватне відчуття, не більше, котре й тривало якусь мить» [4, с. 9]. Постаті персонажів репрезентовано через асоціативне сприйняття їхньої зовнішності (одягу, рухів, зачісок), що правдиво характеризує набуті риси в соціумі: «Губчик сунув по бюрі, призупиняючись, великий живіт ворухився під футболкою, а на футболці ворухилися плями від піци» [4, с. 31-32]; «Крізь завитки пари над таріллю з печеною білів сорочкою чоловік, представлений як бізнесмен з Овідіополя» [4, с. 41]; «Вусатий, у застібнутому на всі гудзики оксамитовому піджаку, Трохимович був схожий на прикажчика, що відганяв птахів від панських яблунь, пришвидшуючись, коли дзьоби нависали над лисиною» [4, с. 111]. За допомогою художніх деталей, динамічності яким надають насичені метафори й порівняння, майстерно відтворено характери, оприявлено критичне ставлення до людей (симпатію/зневагу), вималювано відповідне тло для оповіді.

Захоплення грою з асоціаціями, введення домислу, увага до деталі викликають низку уявлень. Акцентувавши увагу на очах персонажів, письменник створив суттєво правдиві колоритні образи з глибокою соціально-психологічною характеристикою: «Очі в багатьох людей рухливі, а серед державного люду – особливо. В мера, наприклад, вони мигтять, як кістячки на рахівниці, як тенісна кулька – туд-сюд. Віце-прем'єрські, однак, дадуть фору всім, мечучись урізнобіч так швидко, що іноді здається, буцімто око взагалі одне, на перенісці» [4, с. 89].

Ліричний герой роману – творча людина, вільна в помислах, інтелігент із чіткою громадянською позицією та глибоко іронічним сприйняттям оточення. Його внутрішній світ відображає реалії життя з акцентуванням тонкощів соціальних, політичних і культурних проявів. Потік свідомості, на якому вибудовано канву роману, ґрунтується на психологізмі. Пошук пояснень вчинків і прагнень героїв опирається на розгалужену уяву, припущення, здогади, передбачення. Фіксує певні риси зовнішності чи поведінки людини, письменник активно розвиває думку, виокремлює ту чи іншу сутність. Описуючи упереджене ставлення до «російськомовних пострадянських осіб» у Празі, ілюстровано портрет лисуватого молодика, «об синій племінь очей» [4, с. 138] якого обпікся в греко-католицькому українському храмі. Відтворивши кількома штрихами чоловіка, автор дав волю домислу: «Ревний християнин. Аби не погляд. Думаю, він належав до західноукраїнських бандитів, скажімо, до коломийської бригади рекетирів. Для мукачівських, про яких нам не встигли розповісти як про одних з найодіозніших і архаїчних, в нього було забагато шарму» [4, с. 139].

Контрастом до ігрової зухвалості в трактуванні подій і характерів виступають щирі ліричні

зінання, викладені у площині інтимності й чуттєвості. Такими є внутрішні монологи ліричного героя з покійним батьком в умовах чоловічини, в середмісті Праги, де розташована головна станція «Радіо Ліберті». Зіставляється світ двох різних поколінь – радянського громадянина, який прагне слухати заборонене радіо, і вільної людини незалежної України, яка працює на тому радіо: «Тату, ... ця Свобода, яку ти слухав, припадаючи до старої «Естонії», що блимала вічком у п'тьму, а на тисячі миль довкруг і на тисячі років уперед лежала непродихність «есесеру», он вона – кілька сот метрів навскіс. ... Я багато міг би розказати. Зокрема, й про те, від чого, я певен, розвіялися б деякі химери, з якими ти, батьку, так і прожив життя. Життя, вже після тебе, тату, виявилось складнішим і вигадливішим» [4, с. 141]. В уявному діалозі помітний гіркий докір «советському минулому»: «Ось, тату, ти виокремлював цю країну ще з 60-х ... «Празька весна», Дубчек, «соціалізм із людським обличчям» – усе це твої паролі, батьку. Як і синій ламінований розмовник «Говорим по-чеськи», що стояв на полиці нашої шафи. Все воно – звідси родом. ... Але де тепер ти, батьку?...» [4, с. 164].

Внутрішній світ героя представлено через спогади, навіювання, візуалізацію окремих побутових речей. Потік свідомості відображає роздуми, пов'язані з фото в коридорі «Радіо Ліберті». На фото, датованому 1968 роком, – чехи, що обступило радянський танк. На башті – «ошелешений» молодий солдат зі стиснутим автоматом. Асоціації, давні враження від утаємничених розповідей батька розбурхують внутрішнє мовлення, розставляють акценти на трагічних уроках історії. Особлива увага зосереджена на постаті солдата-українця: «Розгублений, аж зникаючий. Росіяни зазвичай нахабніші» [4, с. 166]. Роздуми в романі збуджено-емоційні, увиразнені мовними повторами, риторичними висновками, одкровеннями: «Я за чехів, але мені його жаль. Мені його жаль, але я за чехів. Його сюди ніхто не кликав. Він тут окупант» [4, с. 166]. Гостроти судженням додає проведення паралелі-контрасту між часовими площинами. Спогад про радянську окупацію Чехії змінює констатація реалій сучасності про українців-заробітчан: «А через тридцять із лишком років нащадки цього селянка у вицвілій гімнастерці з'явилися тут геть в іншій ролі, знову не дуже звані, рити канали й мити ложки, тиснутися попід стіни. Так же? Так. Якщо не чужій броні, то при чужому посуді» [4, с. 166]. Аналітичних висновків не зроблено, а основну ідею представлено їдкою насмішкою. У контамінації думок проступає сутність освіченої людини зі здоровим почуттям гумору, неабиякою спостережливістю, стовідсотковою правотою у поведінці та експресивністю у висловлюваннях. Загострена уява оповідача вразлива перед протиріччями життя, конфліктом між байдужістю та цілеспрямованістю, безликістю й знаковістю. Контрастом до типової картини у великому місті є авторські роздуми про неосмислену повністю велич Василя Стуса: «Ви знаєте, хто такий Стус, дівчатка з сусідньої лавочки, що вже лисніє запівнічною блакиттю? Типок з моєї лавки, що, витягнувши ноги в здоровенних кросівках, нахилився в бік урни, ти як, зі Стусом? Можеш повідати, нащо

він був?! Може, й він колись сидів отак, уночі, на Хрещатику, може, й на цій от лавці» [4, с. 117]. Викриття збайдужилого світу не в локальному випадку, а в масштабному, глобальному тут очевидно: «...а люд ішов собі та йшов, повискуючи, галайкаючи, підпливаючи секретами хіті. Роками йшов, і зараз іде, ох, як же їх, мля, багато, і всі зчужілі невідь-коли, сунуть і сунуть, затоптуючи й майже вже затоптавши й мій настрої, і себе самих – все» [4, с. 117]. У романі помітно виакцентовується протиріччя між високим, священним і низьким, буденним. Творчість, дружба, любов виводяться на протизвагу наживі й бездумному споживанню придбаного. Внутрішні роздуми про сучасне суспільство відверто сатиричні, навіть гротескні, грубо карикатурні: «Суспільство м'ясоутворень зі срамотними отворами для справляння природних потреб... Так ведеться, завжди й повсюдно. Але ж тут, на цій тверді, є особливість... Вони ось снують, такі плотяні й щільно вмотивовані в дійсність, а над більшістю з них, мені здається, гние повітря, й самі вони давно підгнили» [4, с. 115].

Сутність соціуму у внутрішньому монолозі – він картатий, різноликий, приземлений: «Ось вони йдуть, живі й теплі, найсвіжіший піт життя в підпахвинах модних футболок, і люблять себе, товар у вітринах для себе, своїх жінок і своїх чоловіків, свої лисніючі авта...» [4, с. 115]. Тло натовпу в уяві мислячої людини накладається на гірке усвідомлення присутності в реальному житті. Гармонія зі світом, відчуття рідного середовища відображені в роздумах про письменницьке коло однодумців. Умиротворення й відчуття задоволеності асоціюються з київським екстер'ером – оригінальним за художньою трансформацією, з поєднанням футуристичних та романтичних образів: «Сонце волохатим гніздом блідне вгорі, в осінню синь всотано запахи кави й бензину. Скоро знову почнуть сходиться «митці», перетворюючись на «вечерніх демократів», за класифікацією Нацкома. ... Я люблю цю публіку. Серед них мені добре, «дружній спілчучасті ради» [4, с. 83]. Поєднанням ліричності та грубої повсякденності в художньому мисленні письменника правдиво відображено реалії великого міста, суспільного світу, підкреслено полюсність моделі життя. Такі враження представлені візуально, з точністю перенесено в різноаспектну картинку: «Сходи бузковіли, сірили і, нарешті, взялися синню, по якій намастилися жовті виліски ліхтарів. Чорнота розквітла вогнями реклами і вітрин, під якими гув могутній людський потік. Із п'яними, здається, виникав Василь Гервасюк, п'яний, як чіп» [4, с. 114]. Роздуми ліричного героя швидкоплинні й змінювані. Мислення тільки на перший погляд хаотичне, але воно має конкретну змістовність і зв'язність.

Події, пов'язані з Помаранчевим майданом, детально представлені автором у поєднанні реального та позасвідомого. У порухах душі причетність до знакових процесів передано особливо зворушливо й щиро: «Може, то було продовження сну? А може, привідкрилося нічне, підсвічене сяючим середмістям небо. Чийсь очі кілька разів явно проступали звідти» [4, с. 270]. Образ Майдану співвіднесено з вічними образами Замкової гори та Щекавиці. Важливою деталлю в цьому

контексті є вогонь: «...з неврахованих вулиць і повітря сходяться люди, гриють долоні над язиками вогню. Їх небагато. Але без них усе, що діється тут, у цьому Місті, чи деінде під цим небом, не має жодного сенсу. З Майданом теж так» [4, с. 270-271]. Відчуття причетності ліричного героя до перетворень у світі постійно переплітаються в канві роману, наштотуючись на певні образи чи явища. На основі цього автор виводить свої твердження емоційно й проникливо. Напруженість у потоці свідомості порушує традиційну оповідну структуру. Переміщення планів бачення, перебування ліричного героя в стані збудження, умиротворення, сну чи сп'яніння мають характер епатажного експерименту.

Образ міста у багатьох сучасних художніх текстах української літератури має концептуальний смисл. Відтворюючи певні часові проміжки й долю людини в них, автори обирають об'єктом інтерпретації рідний топос – те місце, де народились, пережили становлення, де зафіксувалися яскраві моменти життя, знакові в часопросторовій площині епохи. Здебільшого перед читачем постають образи Києва, Львова, Харкова, Ворошиловграда (Ю. Андрухович «Московіада», С. Жадан «Ворошиловград», О. Ірванець «Рівне/Ровно (Стіна)», В. Кожелянець «Дефіляда в Москві», А. Курков «Садівник з Очакова», В. Підмогильний «Місто») – тих міст, у яких відбувалися знакові історичні події, з якими пов'язане життя видатних постатей і особисте життя митців. Нове правдиво художнє втілення образу міста, з чим зіткнулися ще в його першому прозовому творі «Кляса» (у цьому майстерність і мужність автора показати правду життя!), представив П. Вольвач у романі «Сни неопіта». Образ металургійного міста Запоріжжя подано у відвертих роздумах про конфлікт цінностей, у непричесаних, але сповнених любов'ю екстер'ерах, в емоційних діалогах-суперечках, діалогах-примиреннях героїв. У романі вдало поєднано непослужане – красиве й занедбане, щире й нище. Запоріжжя у романі – не лише топос, це цілісна модель світу, в якій формується неординарна постать, креативний, далекоглядний, правдивий митець, особистість. Твір зворушить і заставить замислитись і тих, хто живе у Запоріжжі, і хто його добре знає й хоче знати, бо це один із найдивовижніших сакральних центрів України.

Роман «Сни неопіта» цінний свіжістю думки, оригінальним баченням проблем сучасності, відображенням українського духу в південно-східному регіоні. П. Вольвач розгорнув панораму світу, невибагливого зовнішньо і вкрай суперечливого внутрішньо, оприлуднив метаморфози становлення особистості в маленькому обласному центрі, з яких складається велика Україна. Твір є частиною трилогії («Кляса», «Хрещатик-Плаза», «Сни неопіта») про світ мислячих людей у журналістиці й літературі, становлення яких відбувалось шляхом нелегких, почасти трагічних українських реалій. Яскраві особистості відтворено на фоні буднів і свят, звершень і поразок, дружби і зради, політичних колізій і особистісних стосунків. Комплекс художніх образів, часопростору, сюжетних ліній змоделивав реалістичний портрет доби. У творі – це період 90-х рр. ХХ ст., які прожив ліричний герой у м. Запоріж-

жі, почувавши себе своїм на різних рівнях соціуму. Моделюючи характери, знакові для сприйняття сутності часу, автор вдався до змалювання реальних людей – відомих у місті державних і культурних діячів, колег із телеканалу, знайомих із кола заводських робітників і криміналітету, рідних і друзів. В образи персонажів вкладено найсуттєвіше. Перенесені в художнє тло окремі риси прототипів мають потужну характеротворчу силу. Творення персонажів кількома влучними штрихами, деталлю, силою уяви і є особливістю стилю письменника. Автор зумів побачити в людині приховане від зовнішнього світу, обіграв непоказне й буденне. Персонажі у «Снах неофіта», що оточують Пашка, у різних тональностях наповнюють портрет доби – хаотично-нестримної, драматичної. Колектив журналістів телеканалу обласного телебачення уособлює прогресивний прошарок міста. Це не ідеальні люди. Це харизматичні особистості зі своїми проблемами, життєвими цінностями, успіхами й невдачами: Лорік – «екс-викладачка музичного училища, яка зовсім недавно з'явилася в редакції, ошляхетивши чоловічу компанію»; «Анатолій Григорович Кияниця в доброму підпитку здатний видати два сюжети до обіду й, якщо треба, ще два після, уже в напівпритомному стані» [3, с. 21]. Атмосфера в колективі легка, тут добре уживаються і старожили, і випускники-філологи. В авторському представленні образи журналістів сповнені симпатії й легкої іронії. Індивідуальному стилю П. Вольвача притаманне зображення портретів у динаміці, в акцентуванні рис, що виявляються в повсякденних звичках, невимушеній поведінці, манерах спілкування. Такий художній хід дозволив створити колоритний образ Москаля – журналіста: «...кряжистий Москаль, напружившись, згинає руки в ліктях. Під зеленою футболкою пнуться біцепси» [3, с. 25]. Привабливо-іронічні замальовки персонажів органічно вплітаються в концептуальне бачення мистецько-культурного та інформаційного простору індустріального міста.

У центрі сюжетної канви привертає увагу зіткнення поглядів на літературну творчість двох поетів – молодого, перспективного Павла та визнаного, хворобливо-амбітного Костянтина Григоровича Гулого. У вічній проблемі місця поета в суспільстві П. Вольвач виявив несподівані акценти – нищість і підступність «метра» поетичного слова. Постаць Гулого концентрична, у ній кожна деталь є сутнісною: «Гулівські губи зціпилися в ризку, а ніздрі порожевіли, як після плачу. Ось очі, очі спідлобно світили вперед, наелектризовані» [3, с. 160]. Внутрішнє єство персонажа передано в його манері вести дискусію, в образах на дружню критику молодшого колеги: «Сентиментальщина, кане-єшно. – Гулий провадив своє. – Куди нам хуторянам? ... А знаєш, чого так? ... Бо я занадто панькався з тобою! Бо я думав, що засіваю у вдячне поле. А діждався жорстокої глухоти й нерозуміння» [3, с. 160]. Митець не вигадував певних характеристик зовнішності й психіки персонажа, він вдало списав їх із реальної людини, додаючи експресії. У цьому й секрет повноти об-

разу. Постаць Гулого суперечлива. Свій поетичний дар він розпоршує для широких потреб, орієнтуючись на визнання й матеріальну винагороду. Риси персонажа гармонують із тональностями середовища 90-х ХХ ст. З відвертою іронією малює П. Вольвач своєрідну галерею-карикатуру представників так званої еліти індустріального міста. Це Боря Сахно – співак, що виконує «пісні на вірші місцевих поетів, тонкоголосяччи і зводячи брови дашком, над окуляри» [3, с. 63]. Влучність характеротворення досягнуто абсолютним умінням бачити в людині найсуттєвіше, особливо коли ця людина знайома до набридливості. Письменник удався до саркастичних інтонацій, беручи за основу промовисті висловлювання інших персонажів: «Етот тіхоня кабель перегризьот, штови на екрані засветіцца» [3, с. 63], – підсміюються на телебаченні з частого гостя. Призупиняючи погляд на важливих деталях зовнішності, фіксуючи моменти рухів персонажів, письменник описав губернатора і мера міста. Це своєрідний спільний портрет двох персонажів: «Губернатор» Куковальський згідливо покидував, білів бездоганно сорочкою й сивим чубом, зломленим вихором. ... Садовничий – такий собі міні-губернатор. Міні, бо дрібніший за статусом і зростом. А так – усе схоже, навіть роздвоєне підборіддя і ямки на щоках, що заокруглюються усміхом, – вони люди не злі ... і знов спадають, бо за скельцями в обох уже загусає державна задума...» [3, с. 16]. Складовою портрета доби у романі є образ Запоріжжя. Місто з його будинками, вулицями, базаром, заводами, транспортом, природним ландшафтом виступає багатоаспектним персонажем. Воно гармоніює з настроями й поведінкою людей, увиразнює їхні ідейні устремління, матеріальні інтереси й духовні цінності. В екстер'єрах, як і в портретах людей, основне функціональне навантаження несе деталь. Це звуки, запахи, написи, світлові ефекти – і штучні, і природні: «Темна арка, у якій завжди пахло чебуреками, виводила з базару на вулицю Анголенка, що рябіла вивісками над двигтливим потоком, спадаючи вниз, до проспектових башт, за якими мріла смужка Хортиці» [3, с. 47]. В описах міста, як і в житті його жителів, поєднується приземлено-буденне і святково-піднесене: «Півмісяць-півкульбаба біліє в небі. Кілька бомжів вештаються між базарними рундуками, що темніють за воротами з аркою» [3, с. 119]. В авторському баченні все це складає строкату композицію, органічну з внутрішнім станом головного героя: «Запізнілі морози змінилися відлигою. Уздовж хідників темніли кучугури злежаного в камінь снігу. Вітер гнав пакети й порожні бляшанки, гримкотів жерстю вивісок» [3, с. 87]. П. Вольвач відвертий перед читачем. У зображенні рідної стихії міста майстерно контамінувались і ніжна любов, і гіркий біль, надія і безнадія.

Висновки і пропозиції. Отже, художня манера П. Вольвача у романах «Хрепчатик-плаза» і «Сни неофіта» самобутня, оригінальна в аспекті образотворення, вибудови потоку свідомості, використанні іронії та асоціативності, що в майбутньому буде об'єктом дослідження науковців.

Список літератури:

1. Вдовиченко Г. Павло Вольвач: «Сюжетом наступного роману буде саме життя». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wz.lviv.ua/life/121666>
2. Вергелес Т. Кіріко і правда-матка Павла Вольвача у «Снах неофіта». – Режим доступу: http://zik.ua/news/2017/05/01/kiriko_i_pravdamatka_pavla_volvacha_u_snah_neofita_1088673
3. Вольвач П. Сні неофіта: роман / Павло Вольвач. – Львів: Видавництво Старого лева, 2017. – 288 с.
4. Вольвач П. Хрещатик-плаза: роман / Павло Вольвач. – К.: Український пріоритет, 2013. – 287 с.
5. Клименко В. Чого боїться Вольвач? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/438/164/15832/>
6. Корчук І. Павло Вольвач: Роман «Хрещатик-Плаза» – про «журналістів» і «кагебістів»: інтерв'ю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rozmova.wordpress.com/2013/06/08/pavlo-volvach/>
7. Стусенко О. Клясика Павла Вольвача. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2011/04/18/kljasyka-pavla-volvacha/>
8. Урись Т. Національна самоідентифікація ліричного героя у творчості Павла Вольвача / Т. Урись // Науковий вісник МДУ ім. В. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство). – № 1(15). – 2015. – С. 200-203.

Кравченко В.А.

Запорожский национальный университет

ПОРТРЕТ ЭПОХИ В ПРОЗЕ ПАВЛА ВОЛЬВАЧА**Аннотация**

В статье проанализирована самобытность художественной манеры П. Вольвача в освещении противоречий на примерах романов «Хрещатик-Плаза» и «Сны неофита». Исследованы особенности воплощения интеллектуального потока сознания, эпатажной игры, выявлены механизмы создания оригинальных социально-психологических портретов. Акцентировано внимание на изображении топоса города как составной портрета эпохи к. XX – нач. XXI ст.

Ключевые слова: роман, поток сознания, лирический герой, детали-ассоциации, социально-психологический портрет, художественная деталь, стиль.

Kravchenko V.A.

Zaporizhzhya National University

PORTRAIT OF THE EPOCH IN PROSE BY P. VOLVACH**Summary**

The article analyzes the originality of P. Volvach's artistic manner in highlighting social contradictions on examples of novels «Khreshchatyk-plaza» and «Dreams of the neophyte». The features of embodiment of intellectual stream of consciousness, epatage game are investigational, the mechanisms of creation of colourful social and psychological portraits are considered. The focus is on the image of the town's topos as part of the portrait of the epoch of the XX-XXI century.

Keywords: novel, stream of consciousness, lyric hero, details of the association, socio-psychological portrait, artistic detail, style.